

**Звіт зовнішнього екзаменатора
Тернопільської академії народного господарства**

**М. Пітер ван дер Гук
Еразмус Університет, Роттердам, Нідерланди
та
Академія економічних студій, Бухарест, Румунія**

1. Вступ

З 22 по 25 травня 2005 року я перебував в Тернопільській академії народного господарства (ТАНГ). Я мав дуже інформативну зустріч з Ректором, проректором, деканом Україно-нідерландського факультету економіки та менеджменту, кількома викладачами та студентами. Цей візит відбувся кілька днів після того, як Україну прийняли новим партнером-учасником Болонського процесу на конференції міністрів освіти в Бергені, що проходила з 19 по 20 травня 2005 року. Таким чином, Україна підтвердила своє прагнення координувати свої дії в рамках Болонського процесу для створення єдиного європейського освітнього простору до 2010 року. Беручи до уваги реформи в ТАНГ, що відбувалися останніми роками та вже вдосконалені навчальні програми, я припускаю, що ТАНГ є одним із вищих навчальних закладів України, який успішно увійде і Болонський процес. Мені було надзвичайно приємно, що декан Україно-нідерландського факультету дуже добре підготувала та організувала мій візит. Коли виникла проблема, її вирішили швидко та результативно.

2. Бакалаврські роботи

А. Студенти четвертого курсу отримали завдання підготувати бакалаврські роботи в рамках двох курсів: Фінансового менеджменту та Міжнародної економіки. Я бачив, що студентам було роздано методички по написанню бакалаврських робіт. Це відповідає одній із рекомендацій, зазначених у моєму Звіті зовнішнього екзаменатора 2002 року. Ці методичні вказівки є високої якості та надають студентам всю необхідну та корисну інформацію. Однак студенти не завжди слідували цим вказівкам і часто проглядається їх невміння писати наукові роботи.

Б. Перед студентами не була поставлена вимога підписати декларацію про плагіат, котра підтверджувала б, що вони подають свою власну роботу, і що вони зазначили використання матеріалів з інших джерел (наприклад, дивіться додаток до мого Звіту зовнішнього екзаменатора від 16 червня 2003 року). Однак, я зрозумів, що студентам було детально пояснено що плагіат не допускається. Не дивлячись на таке усне пояснення не робить декларацію про плагіат зайвою, адже можуть виникнути непорозуміння. Для того, щоб уникнути можливих непорозумінь в майбутньому, потрібно додати до методичних вказівок по написанню бакалаврських робіт як декларацію про плагіат, так і наслідки для студентів, які виникнуть коли виявиться факт плагіату. Я припускаю, що правила Академії містять покарання студентам в таких випадках. Якщо такого немає, ТАНГ повинна ввести таке правило з приводу покарання за плагіат.

В. Я прочитав всі 26 бакалаврських робіт, які були здані студентами: 14 з Міжнародної економіки та 12 з Фінансового менеджменту. В загальному роботи минулих років були дещо вищої якості, аніж цьогорічні. З приводу цього в мене виникли наступні зауваження:

- одна робота була написана настільки поганою англійською, що її важко було зрозуміти;

- в одній роботі зміст було написано у зворотному порядку;
- деякі роботи були повністю розповідними, без будь-якого аналітичного елемента;
- в однієї роботи була не зовсім зрозуміла назва, деякі роботи містили дуже сумнівні висновки, а одна бакалаврська робота не містила висновків взагалі;
- список використаної літератури в деяких роботах був погано представлений, наприклад, список було складено в довільному, а не в алфавітному порядку, або в алфавітному порядку за назвою, а не за прізвищем автора, або не робилося різниці між посиланнями на літературу та зносками. Список літератури однієї із робіт складався лише з електронних ресурсів Інтернет (в загальному 30 джерел), а в тексті роботи було лише декілька посилань на ці джерела;
- посилання на літературу були інколи незрозумілими, наприклад [;с], тоді як джерела (наприклад, таблиць) не завжди включалися;
- деякі роботи просто були переписаною частиною книжки, тоді як автор інколи додавав емпіричні вставки;
- принаймні чотири роботи – всі з дисципліни Міжнародна економіка – викликали підозру на плагіат, одна із них можливо була списана повністю. Я зрозумів, що ТАНГ не має програмного забезпечення щоб перевіряти роботи на наявність плагіату.

3. Поточні письмові екзамени

Я переглянув екзаменаційні роботи з двох дисциплін:

А. Законодавство бізнесу (перший тест – 2-й триместр, другий тест – 2-й триместр, третій тест – 2-й триместр, четвертий і останній тест – 2-й триместр)

- питання 5 третього тесту ставить перед студентами завдання деталізувати «Главу 7» та «Главу 11». Питання 1 четвертого і останнього тесту ставить завдання деталізувати «АДА», «КОБРА», «ЗАГОЛОВОК 7», та «АНТИ-ТРАСТОВИЙ АКТ». Ці питання не здаються такими, що стосуються українських студентів. Здається, що професор викладав цю дисципліну так само, як і на своїй батьківщині, не адаптувавши її до українського змісту. ТАНГ повинен взяти до уваги, що потрібно просити іноземних професорів узгоджувати свої курси з українською програмою та вимогами настільки, наскільки це можливо.
- Більшість питань четвертого тесту були взяті з попереднього року. Це призводить до того, що студенти готуються до іспиту виключно за матеріалами попереднього тесту. Таким чином, питання не можна повторювати з року в рік, а чергувати хоча б через рік. Див. Додаток 1 для більш детального ознайомлення.

Б. Основи обліку (фінальний екзаменаційний тест №2)

- Тест є всебічним і складається з трьох частин. Частина перша складається з 13 тестових питань, що містять варіанти відповідей, частину другу складають три питання, котрі стосуються узгодження бухгалтерських проводок, а частина третя містить п'ять питань, присвячених запису різного роду проводок та складання балансу. У тісті вказано як час, який дається на написання іспиту, так і кількість балів, котрі може отримати студент за правильну відповідь.
- Тестові питання містять п'ять варіантів відповідей. Питання 2 має лише чотири варіанти. Розумні студенти можуть просто здогадатися, що правильною буде

відповідь Б тому, що це єдина відповідь зі збільшенням, а А зі зменшенням, тоді як всі решта показують два зростання.

- Кількість питань з варіантами є надто малою для проведення статистичного аналізу, результати якого мали б значення.

4. Наступні вдосконалення

Я вважаю доцільним повторити те, що я писав в своєму звіті 2004 року. В загальному, як викладачі, так і студенти добре попрацювали. Я переконаний. Що поступовий процес впровадження західних стандартів в ТАНГ продовжуватиметься. Це дає Академії перевагу перед багатьма іншими вищими навчальними закладами України при вступі до Болонського процесу. Я бачу величезний потенціал ТАНГу у досягненні цієї цілі.

Потрібно врахувати наступні моменти для подальшого покращення та вдосконалення:

(а) деякі студенти розглядають корупцію та хабарі як перепону для здорового ділового клімату. Екзаменаційна робота з Законодавства бізнесу чітко повністю стосується етики бізнесу, але вона не стосується корупції. Загалом усвідомлення цієї величезної проблеми повинно зростати як у студентів, так і у працівників вищих навчальних закладів.

(б) формат бакалаврської роботи потрібно надалі вдосконалити. Особливо це стосується мови, що найбільше потребує вдосконалення, а також використана література та оформлення посилань на неї.

(в) плагіат залишається великою проблемою. Інтернет спокушає легкістю і простотою використання його джерел.

(г) якість питань в екзаменаційних роботах потрібно надалі вдосконалювати.

(д) рівень деяких викладачів потрібно підвищувати, так само, як і вдосконалювати управління персоналом.

(е) адміністрування також потребує вдосконалення. Це є можливим як серед працівників, так і серед студентської аудиторії.

5. Рекомендації

Я переконаний, що ТАНГ може і хоче працювати над вирішенням проблем, зазначених вище. Перечитавши всі роботи та обговоривши все з працівниками та студентами наштовхнуло мене на наступні конкретні рекомендації, котрі зможуть допомогти ТАНГ у підвищенні освітнього рівня.

(а) не дивлячись на добре підготовані методичні вказівки по написанню бакалаврських робіт, студенти не завжди слідуєть ним, тоді як керівники робіт ігнорують це. Я побачив, що письмові відгуки дуже короткі. Часто вони складають два чи три речення. І в основному зводяться до того, що студент заслуговує ту чи іншу оцінку.

Рекомендація 1

Звернути увагу керівників робіт на те, щоб вони враховували методичні вказівки як при керуванні роботами, так і при їх оцінюванні.

(б) якість бакалаврських робіт дуже різняться. Це стосується як змісту роботи (включаючи структуру та висновки), так і формат (посилання на літературу та правильність написання списку використаної літератури). Багато студентів мають проблеми з написанням наукової роботи відповідно до академічних стандартів.

Рекомендація 2а

Ввести дисципліну, метою якої було б навчити студентів написанню наукових робіт.

Рекомендація 2б

Заохотити викладачів вступати зі студентами в діалог з приводу помилок та рекомендацій щодо бакалаврської роботи, що дало б можливість студентам вчитися на власних помилках та вдосконалити свою роботу до того, як здавати її остаточно на перевірку.

(в) студентам має бути ясно, що плагіат є негативним з двох причин. По-перше, це неправильно з етичної точки зору. По-друге, це негативно з практичної точки зору, така як неможливо нічого навчитися копіюючи текст.

Рекомендація 3а

Або включити визначення плагіату в методичні вказівки по написанню бакалаврських робіт, або змусити студентів підписати форму, в якій вони засвідчують, що їх бакалаврська робота є їх власною роботою (див. форму в додатку до мого звіту 2003 року).

Рекомендація 3б

Впровадити програмне забезпечення для виявлення плагіату. Переконавання студентів в тому, що імовірність бути зловленим на списуванні зростає, найімовірніше знизить їх бажання займатися плагіатом.

(г) англійську мову більшості студентів потрібно вдосконалювати, а також англійську мову керівників бакалаврських робіт.

Рекомендація 4

Вдосконалення мовних навичок можна зробити частиною англійської складової навчального плану. ТАНГ може змусити студентів вдосконалити мову написання роботи під керівництвом викладача англійської мови, а також здавати роботи, підписані викладачем англійської мови. Однак, використання мови не повинно впливати на оцінювання змісту роботи.

(д) якість екзаменів також потрібно надалі вдосконалювати.

Рекомендація 5

А) заохотити викладачів перевіряти роботи один одного. Досвід показує, що викладачі, в основному, не бачать власних помилок або недоліків у власних екзаменаційних питаннях.

Б) розглянути можливість заставити студентів на останньому курсі написати більш всесторонню роботу, в якій вони поєднують знання та розуміння, отримані при вивченні різних дисциплін.

В) розглянути можливість підвищити кількість тестів з питаннями, що містять варіанти відповідей, що дозволить застосувати статистичний аналіз для оцінювання як екзамену в загальному, так і окремих питань.

Г) повторити курс по написанню та оцінюванню екзаменаційних робіт для викладачів.

(е) управління трудовими ресурсами вельми необхідне для вдалого функціонування організації. Оцінка персоналу є регулярним компонентом управління персоналом. Найбільш значним є те, що оцінка працівників має відбуватися відкрито і з використанням єдиного методу для всіх категорій працівників. Варто зазначити, що оцінка персоналу є формою двостороннього руху інформації. Це не лише коли начальник відділу оцінює членів колективу, але і коли працівники оцінюють умови роботи. Наприклад, це дає членам колективу можливість озвучити відсутність певних матеріалів, або виникнення певних умов, що впливають на якість їх роботи, або необхідність пройти певні курси, і таке інше. Оцінювання повинно розглядатися як право працівника.

Рекомендація 6

А) керівники відділів та кафедр оцінюють своїх працівників щорічно та дають звіти деканові факультету.

Б) розробити стандартну форму для цієї мети для того, щоб переконатися, що всі члени трудового колективу будуть оцінені за одним стандартом та з використанням того самого методу.

В) працівник відділу кадрів повинен допомагати начальникам відділів в розробці та обробці цих оцінювальних форм.

Г) організувати курс по управлінню персоналом вищого навчального закладу.

М. Пітер ван дер Гук, зовнішній екзаменатор

Роттердам, 20 червня 2005р.

Додаток 1

Спостереження відносно екзаменаційної роботи з Законодавства бізнесу

Загальні

- У четвертому та фінальному тесті вказано, що перші три складають по 20% загальної оцінки, а останній четвертий - 40%. Студенти повинні знати частку кожного з чотирьох тестів на початку семестру. Я не можу сказати чи так було в цьому випадку. Принцип оцінювання кожного з тестів зокрема є зрозумілим, так як вказано скільки балів студент отримує за кожну правильну відповідь на питання.
- Ні в одному із тестів не вказано час, відведений на написання. Однак цю інформацію могли надавати усно. Я не знаю як було в цьому випадку.
- Ні один з чотирьох тестів не пропонує студентам питання на вибір. Всі питання у всіх чотирьох тестах є обов'язковими. (Питання на вибір дають студентам можливість отримати додаткові бали)
- Ні один із тестів не містить питань з варіантами відповідей. Три тести складаються лише з відкритих питань (де студент сам пише відповідь). Один тест (другий) містить також два запитання типу правда/неправда.

Перший тест – 2-й триместр

- Студенти отримали 4 запитання. Друге запитання не лише змушує студентом задуматися над юридичним аспектами, але також над етичними наслідками.
- Питання 1 та 2 привабливо сформульовані для студентів:
 - питання 1 тому, що воно стосується ситуації, котра може статися насправді.
 - Питання 2 тому, що воно відноситься до особистого внеску студентів у прогрес України.

Другий тест – 2-й триместр

Студенти отримали 10 питань, включаючи два питання правда/неправда. Деякі з питань також можна було подати у вигляді питань з варіантами відповіді.

Третій тест – 2-й триместр

Студенти отримали шість запитань. Деякі з питань також можна було подати у вигляді питань з варіантами відповіді. Питання 6 стосується новацій і вже було задано як питання 9 в другому тесті.

Четвертий та фінальний тест – 2-й триместр

- Студенти отримали вісім питань. Питання 4-8 взяті з попередніх тестів – вони є ідентичними тим питанням, які були використані в екзаменаційних роботах минулих років.
- Питання 3-7 сформульовані досить привабливо для студентів, адже вони стосуються ситуацій, котрі можуть трапитися в реальності.